

Osobliwości kompilatora AVR-GCC i mikrokontrolerów AVR (3)

Kompilator AVR GCC jest chętnie stosowany do kompilowania programów dla mikrokontrolerów AVR. Jak każdy kompilator ma swoje wady i zalety. Specyfika kompilatorów może być istotna, gdy program ma działać szybko lub zajmować mało miejsca w pamięci. Bałagan w definicjach rejestrów czy ich funkcjonalność zmieniana przez producenta w niektórych typach procesorów nie ułatwia pisania programów.

Oczywiste jest, że im krótszy program, tym szybciej się wykonuje. Okazuje się jednak, że jeśli pominiemy pewne istotne mechanizmy zaimplementowane przez projektantów mikroprocesora, to niekiedy musi tak być, zwłaszcza w sytuacji, w której mikroprocesor sięga do danych zapisanych w pamięci zewnętrznej. W czasach świetności Commodore 64 (6502 taktowany przebiegiem o częstotliwości 1 MHz, o mocy obliczeniowej porównywalnej do rdzenia AVR przy 4 MHz), aby przesunąć ekran (właściwie połowę) o jeden znak w 10 ms (czas generowania przerwania pionowego oraz wyświetlania części ekranu, na której nie były przeprowadzane operacje przesuwania), trzeba było użyć sekwencji rozkazów „LDA xxxx – STA yyyy” i tak 500 razy, przy czym w każdym rozkazie „xxxx” i „yyyy” były inne. Standardowa pętla:

```
LDA (aa),X
STA (aa),X
INC X
BNE -7
```

była zbyt wolna. Wpisanie kilkaset sekwencji LDA – STA bez pomyłki było czasochłonne (assembler nie obsługiwał makr). Problem rozwiązalem, pisząc program, który w pamięci RAM komputera wygenerował kilkaset rozkazów LDA, STA i zakończył kodem RET. Kod był szybki, ale zajmował 3001 bajtów, a nie około 10, jak byłoby w wypadku wykonania pętli.

Przyspieszenie obsługi funkcji w przerwaniu

W AVR dynamiczne generowanie i modyfikacja kodu nie są możliwe. Można to zrobić w procesorach z pamięcią programu w postaci RAM, ale mimo wszystko nie polecam tej operacji, ponieważ współczesne procesory są wyposażone w pamięć cache, którą trzeba czyścić po każdej modyfikacji kodu, a to nie wpływa dobrze na wydajność.

Jak więc zwiększyć prędkość programu poza oczywistą optymalizacją? Nasuwają się co najmniej trzy metody:

1. Funkcje inline.
2. Rezerwowanie rejestrów (bardzo niebezpiecznie w obsłudze przerwania).
3. Wstawki assemblerowe.

Optymalizacja procedur w IRQ jest dość trudna, ale często można poprawić kod wynikowy wygenerowany przez kompilator. Za przykład może posłużyć przerwanie od UART. Nie można go zdefiniować z atrybutem NOBLOCK (INTERRUPT). Typowy program zezwalający na IRQ w przerwaniu:

```
Usart1_RxBuf[Usart1_PtrRxW++] = UDR1; //wpisz
znak do bufora i zwiększ długość
sei();
Usart1_PtrRxW &= USART1_RXBUF-1; //
Ograniczenie wielości bufora
```

po skompilowaniu będzie wyglądał następująco:

```
//1f 92      push  r1
//0f 92      push  r0
//0f b6      in    r0, 0x3f ; 63
//0f 92      push  r0
//0b b6      in    r0, 0x3b ; 59
//0f 92      push  r0
//24        eor   r1, r1
//93        push  r24
//9f 93      push  r25
//ef 93      push  r30
//ff 93      push  r31
//80 91 2f 03 lds  r24, 0x032F
//90 91 ce 00 lds  r25, 0x00CE
//tu mógłby być rozkaz sei
//eb e2      ldi   r30, 0x2B ; 43
//f5 e0      ldi   r31, 0x05 ; 5
//e8 0f      add  r30, r24
//f1 1d      adc  r31, r1
//90 83      st   Z, r25
//8f 5f      subi  r24, 0xFF ; 255
//80 93 2f 03 sts  0x032F, r24
//78 94sei tu jest rozkaz sei
//80 91 2f 03 lds  r24, 0x032F // Ograniczenie
wielości bufora
//8f 70      andi  r24, 0x0F ; 15
//80 93 2f 03 sts  0x032F, r24
//ff 91      pop  r31
//ef 91      pop  r30
//9f 91      pop  r25
//8f 91      pop  r24
//0f 90      pop  r0
//0b be      out  0x3b, r0 ; 59
//0f 90      pop  r0
//0f be      out  0x3f, r0 ; 63
//0f 90      pop  r0
//1f 90      pop  r1
//18 95      reti
```

Widać tam operacje na R1 i R0, które można pominąć, ale trzeba też zmodyfikować rozkaz „ADC r31,r1”, ponieważ „r1” może mieć wartość różną od zera. Pon rozkaz występuje za „sts” (kolor niebieski), a mógłby po „lds” (kolor zielony). Zmienia kod źródłowy na:

```
byte x;
x=UDR1;
sei();
Usart1_RxBuf[Usart1_PtrRxW++] = x;
```

```
Usart1_PtrRxW &= USART1_RXBUF-1; //
Ograniczenie wielości bufora
```

Sytuacja nieco się poprawi (pominięto operacje na stosie):

```
90 91 ce 00 lds r25, 0x00CE // wpisz znak
do bufora i zwiększ długość
78 94 sei
80 91 2f 03 lds r24, 0x032F
eb e2 ldi r30, 0x2B ; 43
f5 e0 ldi r31, 0x05 ; 5
e8 0f add r30, r24
f1 ld adc r31, r1
90 83 st Z, r25
8f 5f subi r24, 0xFF ; 255
80 93 2f 03 sts 0x032F, r24
80 91 2f 03 lds r24, 0x032F // Ograniczenie
wielości bufora
8f 70 andi r24, 0x0F ; 15
80 93 2f 03 sts 0x032F, r24
```

Rozkaz sei() jest umieszczany wcześniej. Można jednak jeszcze lepiej (przerwanie z atrybutem NAKED):

```
__asm__ volatile (
    „push r25 \n\t”
    „in r25, 0x3F ;SREG na stos \n\t”
    „push r25 \n\t”
    „sei \n\t”
    „lds r25, 0xCE ;UDR1 \n\t”
    „push r24 \n\t”
    „push r1 \n\t”
    „eor r1, r1 ;zerowanie R1 \n\t”
    „push r30 \n\t”
    „push r31 \n\t”
);

__asm__ volatile ( //
Usart1_RxBuf[Usart1_PtrRxW]
    „lds r24, Usart1_PtrRxW ; \n\t”
    „ldi r30, lo8(Usart1_RxBuf) ;LO \n\t”
    „ldi r31, hi8(Usart1_RxBuf) ;HI \n\t”
    „add r30, r24 ;LO + Usart1_PtrRxW \n\t”
    „adc r31, r1 \n\t”
    „st Z, r25 \n\t”
);

__asm__ volatile ( // Usart1_PtrRxW++
    „lds r24, Usart1_PtrRxW \n\t”
    „subi r24, 0xFF ; 255 \n\t”
    „sts Usart1_PtrRxW, r24 \n\t”
);

__asm__ volatile (// Usart1_PtrRxW &=
USART1_RXBUF-1;
// Ograniczenie wielości bufora (max 255 bajtów)
    „lds r24, Usart1_PtrRxW \n\t”
    „andi r24, 0x0F ; 15 \n\t” //todo: zamiast
0x0f dać: USART1_RXBUF-1
    „sts Usart1_PtrRxW, r24 \n\t”
);

__asm__ volatile (
    „pop r31 \n\t”
    „pop r30 \n\t”
    „pop r1 \n\t”
    „pop r24 \n\t”
    „pop r25 \n\t”
    „out 0x3F,r25 ;SREG ze stosu \n\t”
);
```

ELEKTRONIKA PRAKTYCZNA

na facebook

The screenshot displays the Facebook profile of 'Elektronika Praktyczna'. The page layout includes a top navigation bar with the site's name and a 'na facebook' tagline. The main feed contains several posts, each with a title, a brief description, and a link to the full article. The posts cover topics such as semiconductor industry news (Analog Devices acquisition), hardware components (e-paper displays, microcontrollers), and practical electronics projects. The right-hand sidebar provides additional navigation and search functionality, including a search bar and various filter options like 'Magazyn', 'Zdjęcia', and 'Filmy'. The overall design is clean and professional, typical of a technical blog's social media presence.

REKLAMA

```

    „pop r25 \n\t”
    „reti \n\t”
);
    Teraz sei() jest czwartym rozkazem. Wydawałoby się, że musi być
    piątym, ale w AVR po rozkazie sei() gwarantowane jest wykonanie
    co najmniej jednego rozkazu.

```

Opisany tu problem dotyczy także wejścia INT wyzwalanego poziomem. Gdy do takiego wejścia podłączę kilka układów (popularne RTC, PIO na IIC), a mamy krytyczne czasowo przerwania, to wystąpi ten sam kłopot. Rozwiązaniem jest wstawka asemblerowa (jak dla UART), w IRQ sprawdzić, który układ zgłasza przerwanie, skasować je, odblokować przerwania i realizować IRQ od urządzenia.

Inny przypadek optymalizacji: fragment kodu odczytu bajtu podczas emulacji slave 1-Wire w przerwaniach. „Opcja 1” to fragment programu znaleziony w ogólnie dostępnych źródłach, „opcja 2” powstała w wyniku szybkiej modyfikacji, natomiast „opcja 3” – po głębszych przemyśleniach.

```

// opcja 1
    if(WIRE1_RD) byte_rdE|=1<<bit_indexE; //
wymaga zerowania „byte_rdE” przed odczytem
// opcja 2
    if(WIRE1_RD) byte_rdE|=1<<bit_indexE;
    else byte_rdE &= ~(1<<bit_indexE); // nie
wymaga zerowania „byte_rdE”
// opcja 3
    byte_rdE >= 1; if(WIRE1_RD) byte_
rdE|=0x80; // OK - nie wymaga zerowania „byte_rdE”

```

Efekt kompilacji:

```

// opcja 1
    if( WIRE1_RD ) byte_rdE |= (1<<bit_indexE);
    8c6: 60 9b          sbis 0x0c, 0 ; 12
    8c8: 0e c0          rjmp .+28          ; 0x8e6
<IrqWdg+0x24>
    8ca: 81 e0          ldi r24, 0x01 ; 1
    8cc: 90 e0          ldi r25, 0x00 ; 0
    8ce: 00 90 1d 03   lds r0, 0x031D
    8d2: 02 c0          rjmp .+4          ; 0x8d8
<IrqWdg+0x16>
    8d4: 88 0f          add r24, r24
    8d6: 99 1f          adc r25, r25
    8d8: 0a 94          dec r0
    8da: e2 f7          brpl .-8          ; 0x8d4
<IrqWdg+0x12>
    8dc: 20 91 28 03   lds r18, 0x0328
    8e0: 28 2b          or r18, r24
    8e2: 20 93 28 03   sts 0x0328, r18
// opcja 2
    8e8: 30 91 1d 03   lds r19, 0x031D
    8ec: 20 91 28 03   lds r18, 0x0328
    if(WIRE1_RD) byte_rdE|=1<<bit_indexE; else
byte_rdE &= ~(1<<bit_indexE);
    8f0: 60 9b          sbis 0x0c, 0 ; 12
    8f2: 09 c0          rjmp .+18          ; 0x906
<IrqWdg+0x44>
    8f4: 81 e0          ldi r24, 0x01 ; 1
    8f6: 90 e0          ldi r25, 0x00 ; 0
    8f8: 02 c0          rjmp .+4          ; 0x8fe
<IrqWdg+0x3c>
    8fa: 88 0f          add r24, r24
    8fc: 99 1f          adc r25, r25
    8fe: 3a 95          dec r19
    900: e2 f7          brpl .-8          ; 0x8fa
<IrqWdg+0x38>
    902: 28 2b          or r18, r24

```

```

    904: 09 c0          rjmp .+18          ; 0x918
<IrqWdg+0x56>
    906: 81 e0          ldi r24, 0x01 ; 1
    908: 90 e0          ldi r25, 0x00 ; 0
    90a: 02 c0          rjmp .+4          ; 0x910
<IrqWdg+0x4e>
    90c: 88 0f          add r24, r24
    90e: 99 1f          adc r25, r25
    910: 3a 95          dec r19
    912: e2 f7          brpl .-8          ; 0x90c
<IrqWdg+0x4a>
    914: 80 95          com r24
    916: 28 23          and r18, r24
    918: 20 93 28 03   sts 0x0328, r18
// opcja 3
    byte_rdE >= 1; if( WIRE1_RD ) byte_rdE |=
0x80;
    91e: 80 91 28 03   lds r24, 0x0328
    922: 86 95          lsr r24
    924: 80 93 28 03   sts 0x0328, r24
    928: 60 9b          sbis 0x0c, 0 ; 12
    92a: 03 c0          rjmp .+6          ; 0x932
<IrqWdg+0x70>
    92c: 80 68          ori r24, 0x80 ; 128
    92e: 80 93 28 03   sts 0x0328, r24
    932: 08 95          ret

```

Jak można zauważyć, opcja 1 (wymagająca wyzerowania bajtu przed odbiorem) – 14 rozkazów. Opcja 2 (nie wymaga zerowania) – 23 rozkazy. Opcja 3 oparta o przesuwanie (nie wymaga zerowania) – 8 rozkazów. Najkrótsza, najszybsza i nie wymaga zerowania bajtu przed odczytem, co jest istotne podczas pracy w trybie overdrive.

Skok do funkcji przez wektor

Ta funkcjonalność przydaje się, jeśli:

- W programie trzeba skoczyć do części programu zależnej od warunku.
- Warunek jest sprawdzany często, a same składniki wyrażenia logicznego zmieniają się rzadko.

Na przykład, w emulatorze 1-Wire będzie to typ emulowanego układu. Warunek jest ustalany raz na kilka minut czy godzin, a sprawdzany tysiące razy na sekundę. Typowa konstrukcja switch...case nie sprawdza się (można zmienić w opcjach kompilacji, ale dotyczy to całego kodu, a nie jego fragmentów). W wyniku kompilacji fragmentu programu:

```

switch(zmienna)
{
    case ( 0x28 ):
        funkcja1;
        break;
    case ( 0x2d ):
        funkcja2;
        break;
    case ( 0x31 ):
        funkcja3;
        break;
}
Zostanie wygenerowany kod:
;switch(EmulowanyRD)
1c7c: 80 91 4d 04   lds r24, 0x044D
1c80: 88 32          cpi r24, 0x28
1c82: 09 f4          brne .+2
1c84: 3a c1          rjmp .+628
1c86: 8d 32          cpi r24, 0x2D
1c88: 09 f0          breq .+2
1c8a: a5 cf          rjmp .+203

```

```
1c8c: 8d 32      cpi   r24, 0x31
1c8e: 09 f0      breq  .+2
1c8g: a5 cf      rjmp .-182
```

Podobne fragmenty programu zostaną utworzone dla kolejnych warunków. Rozsądniejsze jest zastąpienie switch...case (praktycznie ten sam kod wygeneruje if...else) skokiem przez wektor. Można to wykonać w następujący sposób:

```
void RejestracjaAdresuFunkcji()
{
    switch( EmulowanyRD )
    {
        case(EMU_18B20):
            adrCallEmu = &irq_Subcommand_DS18B20;
            break;
        case(EMU_2431):
            adrCallEmu = &irq_Subcommand_DS2431;
            break;
        case(EMU_2502):
            adrCallEmu = &irq_Subcommand_DS2502;
            break;
        default:
            adrCallEmu = &irq_Subcommand_unknow;
    }
}
```

Wywołanie ma postać

```
((void(*) (void))adrCallEmu)(); // CALL do funkcji
o adresie „adrCall”.
```

Zmienna **adrCall** musi być zadeklarowana jako **long** (w procesorach do 128 kB wystarczy **unsigned int**). Podczas jej zmiany należy zablokować przerwania. Wywołanie funkcji po skompilowaniu nie zmieni się bez względu na liczbę warunków i będzie miało postać:

```
1c70: e0 91 bd 07 lds   r30, 0x07BD
1c74: f0 91 be 07 lds   r31, 0x07BE
1c78: 09 95      icall
```

Rezerwowanie rejestrów

Rezerwacja rejestrów dla funkcji wykonywanych w IRQ jest o tyle niebezpieczna, że w przypadku takiej rezerwacji, kompilator powinien, ale nie musi, pozostawić taki rejestr na konkretną zmienną. W konsekwencji w kodzie programu może być on zmodyfikowany, wtedy kompilator wykona następującą sekwencję rozkazów:

```
push <zarezerwowany rejestr>
...operacje z jego użyciem
pop <Rx>
```

Jeśli wtedy nastąpi przerwanie, to procedura przerwań, zakładając, że nie był modyfikowany, może „pójść w maliny”.

Zmienne bitowe

Jeśli chcemy operować na bitach (warunki prawda, fałsz), to przydałoby się tu adresowanie bitowe (jak w 80651). Wtedy program zamiast pobierać zmienną, modyfikować ją i zapisać z powrotem, wykona tylko jeden rozkaz. Problemu nie rozwiązuje deklaracja struktury:

```
struct
{
```

```
    byte F1 : 1; // Flaga 1
    byte R2 : 1; // Flaga 2
} FlagF;
```

Operacje i tak są wykonywane na bajcie, a nie na bicie:

```
FlagF.F1 = 1;
97a: 80 91 5f 03 lds   r24, 0x035F
97e: 81 60      ori   r24, 0x01 ; 1
980: 80 93 5f 03 sts   0x035F, r24
```

Takie „pole bitowe” nie przyspiesza wykonywania kodu programu, tylko zwiększa jego czytelność. Należy też pamiętać, aby flagi modyfikowane w IRQ nie były w tym samym bajcie, co flagi modyfikowane w programie głównym. Flagi bitowe nie muszą zajmować jednego bitu – mogą to być dwa, trzy lub więcej bitów:

```
struct
{
    byte F1 : 3; // Flaga 1
    byte R2 : 6; // Flaga 2
} FlagF;
```

```
FlagF.F1 = 5;
FlagF.F2 = 0x30;
```

```
FlagF.F1 = 5;
92: 80 91 72 00 lds   r24, 0x0072
96: 88 7f      andi  r24, 0xF8 ; 248
98: 85 60      ori   r24, 0x05 ; 5
9a: 80 93 72 00 sts   0x0072, r24
```

```
FlagF.F2 = 0x30;
```

```
92: 80 91 72 00 lds   r24, 0x0072
96: 87 70      andi  r24, 0x07 ; 7
98: 80 68      ori   r24, 0x80 ; 128
9a: 80 93 72 00 sts   0x0072, r24
9e: 80 91 73 00 lds   r24, 0x0073
a2: 81 60      ori   r24, 0x01 ; 1
a4: 80 93 73 00 sts   0x0073, r24
```

Przykład pokazuje, że jeżeli flagi wielobitowe znajdują się na granicy bajtu, operacja będzie przeprowadzona na dwóch bajtach – trzeba brać to pod uwagę przy deklaracji tego typu zmiennych.

Niektóre AVR mają rejestry GPIO operujące na bitach. Trzeba być ostrożnym podczas ich używania, ponieważ niektóre (np. GPIO1 i GPIO2 w ATmega1281/2561) nie są tak adresowane (adres większy niż 0x31), choć GPIO0 tak. A gdy procesor nie ma GPIO? Każdy AVR je ma, tylko sobie tego nie uświadamiamy. Funkcję GPIO mogą pełnić:

- nieużywane PIO (rejestry PORT i DDR),
- nieużywane rejestry PORTx portów wejściowych, jeśli kwestia pullup jest nieistotna,
- rejestry nieużywanych modułów funkcjonalnych (peryferyjnych),
- rzadko używany bit TXB8 w UCSRB,
- PORTx i DDRx linii Rx i Tx USARTa, ale nie mogą to być peryferie, które, aby pracowały, wymagają ustawienia bitu rejestrze DDR, np. PWM czy SPI, bo zakłóci to ich pracę.

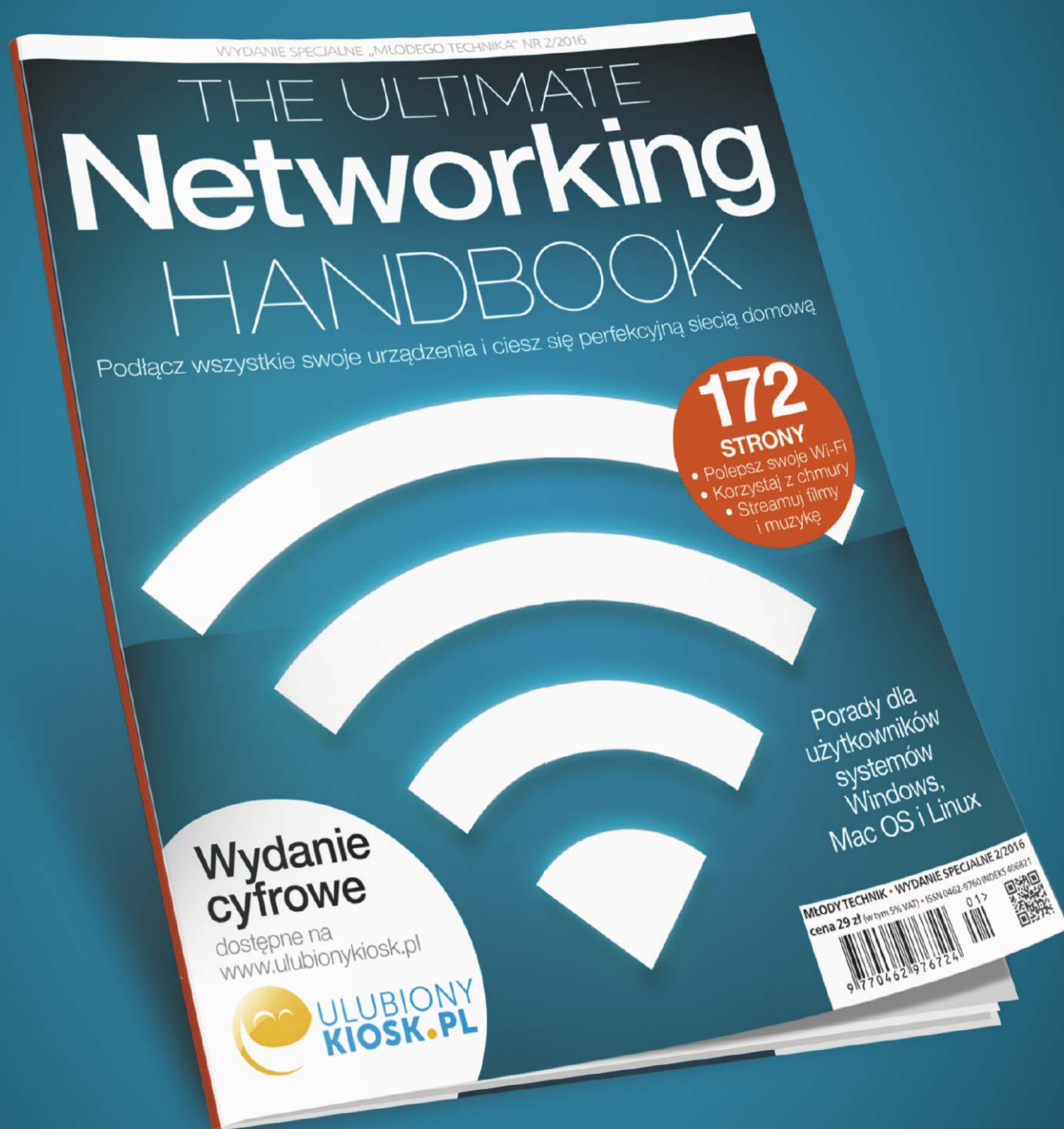
Nie można stosować nieużywanych flag przerwań, bo choć można je zapisywać i odczytywać, to zapis powoduje automatyczne wyzerowanie.

Sławomir Skrzyński, EP

Najlepszy Mobilny Adres w Sieci
<http://m.ep.com.pl>

**LUBISZ PROJEKTY DOTYCZĄCE INTERNETU
I SIECI KOMPUTEROWYCH?
ZNAJDZIESZ ICH WIĘCEJ W POLSKOJĘZYCZNYM
WYDANIU**

**PRZEJRZYSZ I KUPISZ NA
WWW.ULUBIONYKIOSK.PL**